

VALERIU AVRAM, ALEXANDRU ARMĂ
AERONAUTICA ROMÂNĂ ÎN RĂZBOIUL DE ÎNTREGIRE NAȚIONALĂ 1916-1919
București, Editura Vremea, 2018, ISBN 978-973-645-853-8, 226 pagini

Dănuț Puiu ȘERBAN¹

ABSTRACT

In this anniversary year of the Great Union, this volume about the Romanian aeronautics in the first World War brings not only a narrative, but also a rich photographic album. Almost 400 images, showing people and devices that were part of their lives at that time, complete the written information.

KEYWORDS: Romanian aviation in First World War.

Cunoscutul istoric de aviație Valeriu Avram, de această dată împreună cu un tânăr cercetător și pasionat colecționar, Alexandru Armă, au publicat de curând la Editura Vremea, într-un format mai mic, un interesant volum-album în seria Vremea Aviației: *Aeronautica română în războiul de întregire națională 1916-1919*. Cei care cunosc opera publicistică a istoricului Valeriu Avram își amintesc că un volum cu exact același titlu a fost publicat la Editura Militară în anul 2012. În volumul publicat cu șase ani în urmă, Valeriu Avram alocă acestui subiect nu mai puțin de 404 pagini de text, urmate de alte 56 de pagini ce cuprind un album cu 117 fotografii cu scene, aparate și aviatori. În cele peste 400 de pagini scrise este prezentată istoria aviației române, în principal sub aspect militar, din perioada în care a fost înființată și trimisă în vâltoarea luptei. Cele 5 capitole tratează organizarea acestei arme a armatei române, primele misiuni și aviatorii aliați implicați în operațiunile de pe teritoriul românesc, reorganizarea aeronauticii române din anul 1917, acțiunile aviației în marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, și, în ultima parte, acțiunile de apărare a granițelor României Mari.

Noua variantă, publicată în acest an, conține doar 52 de pagini de text, dar are un număr mult crescut de imagini. 392 imagini în 171 de pagini au ca proveniență: Muzeul Militar Național, Arhivele Naționale Istorice Centrale, precum și arhivele personale ale autorilor sau ale altor contributory (Dan Antoniu, Alexandru Ștefănuț).

Noua apariție tratează pe scurt, în mod cronologic, începând cu anul 1916 și terminând cu finalul anului 1919, diversele acțiuni importante desfășurate de aviația militară. Un inginer va reuși însă să regăsească printre rânduri și alte informații, ce țin de dotarea României cu aparate de zbor militare în perioada Primului Război Mondial.

România avea la începutul conflagrației o dotare infimă: doar 24 de aparate de zbor din modele vechi, de producție străină, fără dotare cu armament, și alte 20 de aparate utilizate în școlile de pilotaj, neadecvate acțiunilor de front.

Pe de altă parte, artileria anteriană dispunea în 1916 de 113 tunuri, de mitraliere antiaeriene, de proiectoare. Cu această dotare, insignifiantă comparativ cu necesitățile impuse de situația de pe front, România trebuia să facă față unui număr de peste 250 de aparate de zbor inamice.

Situația se datora și faptului că, până la acea dată, România nu dezvoltase o industrie de construcții aeronautice. Deși existaseră o serie de ateliere la Complexul aeronautic de la Chitila – prima fabrică de avioane (Aerodromul Cerchez&Co) – încercarea avocatului brăilean Mihail Cerchez de a construi aici avioane nu a fost sprijinită de factorii de decizie interni, astfel că aparatele necesare au fost cumpărate din Franța și Anglia. Transportate pe rute ocolitoare, ele au fost aduse cu mare întârziere, chiar cu pierderi datorate atacurilor germane, și au fost montate în cadrul Rezervei Generale a Aviației, o fabrică de avioane nouă, instalată în fostul Abator. S-a reușit dotarea cu avioane Morane-Saulnier (4), Maurice Farman (10), Farman 40 (1), H. Farman (2),

---

¹ Col.(r) Inginer, membru al Diviziei de Istoria Tehnicii – Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române

---

Voisin (12). De asemenea, existau 4 aerostații cu câte un balon captiv Draken, de proveniență germană.

Ulterior solicitărilor transmise Franței, România a primit în a doua jumătate a anului 1916: 11 avioane Breguet tip 5, 12 aparate Breguet-Michelin de bombardament, dotate cu tunuri de bord, 10 bimotoare de recunoaștere Caudron G4, 18 avioane de vânătoare Nieuport 11 „Bebe”, alte 10 avioane Nieuport 21, 91 de avioane Farman (40, 41, 60), adică un total de peste 150 de aparate de zbor, plus câteva mii de bombe de avion. Alte 6 avioane au fost trimise de Anglia, iar 40 de aparate de zbor au fost furnizate de Rusia. Ori de câte ori se întâmpla, tehnica ce era capturată era utilizată în acțiunile militare. Cu toate acestea, necesarul de dotare a fost permanent neacoperit.

La finalul războiului, dotarea tehnică era foarte slabă, cea mai mare parte din tehnică fiind depășită tehnologic sau uzată fizic.

Textul volumului are o bogată cronologie, din care aflăm câteva momente semnificative: primele misiuni de recunoaștere, prima trecere în zor peste Carpați, prima victorie aeriană, etc.

Volumul prezintă apoi sumar modul în care a evoluat organizatoric sistemul aviatic de război din România (Serviciul Aeronautic din Marele Cartier General, respectiv Direcția Aeronauticii din Ministerul de Război), împreună cu serviciile componente: de aerostație, fotografic, de meteorologie, școli de pilotaj, de observatori aerieni, de antenă, de mecanici, armurieri etc.

Către finalul cărții, se prezintă contribuția aviației la acțiunile ce au premers sau au contribuit la împlinirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918: unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România. Conflictele s-au întins și după acest moment, pe parcursul anului 1919, atât în estul cât și în vestul țării.

Alături de descrierea cronologică a evenimentelor armate, istoricul se preocupă și de descrierea tehnicii disponibile și a consecințelor deciziilor privind dezvoltarea industriei aeronautice din România anilor 1910-1915. Cu aceeași ocazie a conflictelor armate din Primul Război Mondial, s-a dovedit și importanța asimilării și altor recente cuceriri ale științei și tehnicii – comunicațiile t.f.f., respectiv fotografierea aeriană cu aparate cu realizare de fotograme în serie, cu acoperire dorită, astfel încât să poată fi utilizate în analiza stereoscopică.

Multitudinea de imagini cuprinde, evident, și multe informații tehnice. Aproape 100 de imagini surprind principalele aparate de zbor aflate în dotare, în principal avioane dar și câteva baloane. De asemenea, pot fi văzute tunuri de câmp adaptate pentru trageri antiaeriene sau unele tunuri antiaeriene specializate, proiectoare antiaeriene folosite pentru detectarea avioanelor pe timpul nopții, aparate de fotografiat și imagini fotografice analizate de personalul laboratoarelor de fotografie aeriană, mitraliere, rachete și lansatoare de rachete. Cititorul își poate face astfel o idee de suportul tehnic ce a fost utilizat în desfășurarea acțiunilor armate derulate de aviația română în Primul Război Mondial.

La baza documentării, autorii au folosit resurse din perioada 1916-1919, provenite din arhivele militare române deținute de Ministerul Apărării Naționale, Muzeul Militar Național, Muzeul Național de Istorie a României, precum și documentele publicate în Monitorul Oficial sau articolele din periodice precum „Adevărul”, „Aeronautica Română”, „România”, „Universul” și „Viitorul Țării”. De asemenea, au fost utilizate informații preluate din alte memorii și lucrări publicate.

Cititorii sunt îndemnați să consulte acest nou volum, dar mai ales, cei care abia acum se apleacă asupra acestui subiect, sunt îndemnați să consulte și celelalte volume ieșite de sub condeul celor doi autori. Vor avea astfel posibilitatea să parcurgă marile momente din istoria aviației românești, să afle despre oameni și faptele lor.